

TYÖVÄENPUOLUEEN SUHTEESTA USKONTOON

Edustaja Surkovin puhe Valtakunnanduumassa synodin tulo- ja menoarviota käsiteltäessä ja tuonnempana julkaisemamme puheenvuorot, joita duumaryhmässämme käytettiin tämän puheen luonnosta käsiteltäessä, herättivät kysymyksen, mikä on erittäin tärkeä ja ajankohtainen juuri nykyään. Mielenkiinto kaikkeen siihen, mikä on yhteydessä uskontoon, on epäilemättä vallannut nyt „yhteiskuntapiirien” laajat kerrokset ja tunkeutunut työväenliikettä lähellä olevan sivistyneistön riveihin sekä myös tiettyihin työläispiireihin. Sosialidemokratia on ehdottomasti velvollinen esittämään suhteensa uskontoon.

Sosialidemokratia rakentaa koko maailmankäsityksensä tieteellisen sosialismin, s.o. marxilaisuuden perustalle. Marxilaisuuden filosofisena perustana, kuten sekä Marx että Engels ovat moneen kertaan sanoneet, on dialektinen materialismi, joka on täydellisesti omaksunut XVIII vuosisadan ranskalaisen materialismin ja saksalaisen, Feuerbachin, materialismin (XIX vuosisadan ensimmäinen puolisko) historialliset perinteet,— materialismin, joka ehdottomasti on ateistinen ja jyrkän vihamielinen kaikenlaiselle uskonnolle. Muistutamme, että Engelsin koko „Anti-Dühring”, jonka Marx luki käsikirjoituksena, paljastaa materialisti ja ateisti Dühringin materialismin epäjohdonmukaisuuden, sen, että hän on jättänyt takaportteja uskonnolle ja uskonnolliselle filosofialle. Muistutamme, että Ludvig Feuerbachista kirjoittamassaan teoksessa Engels moittii Feuerbachia siitä, että tämä ei taistellut uskontoa vastaan hävittääkseen sen, vaan uusiakseen sen, luodakseen uuden, „ylevämmän” uskonnon j.n.e. Uskonto on oopiumia

kansalle,— tämä Marxin sanonta on koko marxilaisen maailmankäsityksen kulmakivenä uskontokysymyksessä ¹¹⁷. Kaikki nykyaikaiset uskonnot ja kirkkokunnat, kaikki ja kaikenlaiset uskonnolliset järjestöt marxilaisuus katsoo aina porvarillisen taantumuksen järjestöiksi, jotka palvelevat riiston suojelemisen ja työväenluokan huumuamisen asiaa.

Mutta samaan aikaan Engels on kuitenkin tuominnut monesti sen, että ihmiset, halutessaan olla „vasemmistolaisempia” eli „vallankumouksellisempia” kuin sosialidemokratia, yrittävät liittää työväenpuolueen ohjelmaan ateismin suoranaisen tunnustamisen sodanjulistuksena uskonnolle. Vuonna 1874, puhuessaan Lontoossa emigrantteina asuneiden Kommuunin pakolaisten, blanquillaisten, kuulusta manifestista, Engels pitää tyhmyytenä heidän äänestä sodanjulistustaan uskonnolle sanoen, että tuollainen sodanjulistaminen on parhain keino elvyttää mielenkiintoa uskontoa kohtaan ja vaikeuttaa uskonnon todellista häviämistä. Engels syyttää blanquillaisia, että nämä eivät pysty ymmärtämään sitä, että vain työväenjoukkojen luokkataistelu, vetämällä kaikinpuolisesti proletariaatin mitä laajimmat kerrokset tietoiseen ja vallankumoukselliseen yhteiskunnalliseen *toimintaan*, kykenee todellisuudessa vapauttamaan sarronalaiset joukot uskonnon ikeestä, kun sen sijaan uskonnonvastaisen sodan julistaminen työväenpuolueen poliittiseksi tehtäväksi on anarkistinen fraasi ¹¹⁸. Samoin vuonna 1877 „Anti-Dühringissä”, tuomitessaan ankarasti vähäisimmätkin myönnytykset, joita filosofi Dühring tekee idealismille ja uskonnolle, Engels tuomitsee yhtä päättäväisesti Dühringin muka vallankumouksellisen aatteen uskonnon kieltämisestä sosialistisessa yhteiskunnassa. Moisen sodan julistaminen uskonnolle merkitsee samaa — sanoo Engels — kuin „olla bismarckilaisempi kuin Bismarck itse”, s.o. toistaa se typeryyys, jota Bismarckin taistelu klerikaaleja vastaan oli (surullisen kuuluisa „sivistystaistelu”, Kulturkampf, s.o. Bismarckin taistelu 1870 vuosina Saksan katolilaispuoluetta, „keskusta”-puoluetta vastaan, vainoamalla katolilaisuutta poliisitoimenpitein). Tällä taistelulla Bismarck vain *lujitti* katolilaisten sotaisaa klerikalismia ja vahingoitti todellisen sivistyksen asiaa, sillä hän asetti etualalle uskonnolliset jaottelut poliittisten jaottelujen asemesta, käänsi työväen-

luokan ja kansanjoukkojen eräiden kerrosten huomion luokka- ja vallankumoustaistelun päivänpolttavista tehtävistä mitä pintapuolisimpaan ja porvarillisesti valheelliseen antiklerikalismiin. Syyttäessään Dühringiä, joka halusi olla ultravallankumouksellinen, halukkaaksi toistamaan toisessa muodossa tuon saman Bismarckin typeryyden Engels vaati työväenpuolueelta taitoa tehdä kärsivällisesti työtä proletariaatin järjestämiseksi ja valistamiseksi, työtä, joka johtaa uskonnon häviämiseen, eikä heittäytymään uskonnonvastaisen poliittisen sodan seikkailuihin¹¹⁹. Tämä näkökanta on juurtunut syvälle Saksan sosialidemokratiaan, joka on puoltanut esimerkiksi vapauden myöntämistä jesuiitoille, näiden päästämistä Saksaan, kaikenlaisten poliisitoimpiteiden lopettamista taistelussa tätä tai tuota uskontoa vastaan. „Uskonnon julistaminen yksityisasiaksi” — tämä Erfurtin ohjelman (1891) kuuluisa pykälä vahvasti sosialidemokratian mainitun poliittisen taktiikan.

Tämä taktiikka on jo nyt ehtinyt muuttua rutiiniksi, ehtinyt aiheuttamaan sen, että marxilaisuutta väärennetään uudelleen päinvastaiseen suuntaan, opportunistin suuntaan. Erfurtin ohjelman teesiä on alettu tulkita siten, että me, sosialidemokraatit, meidän puolueemme pitää uskontoa yksityisasiana, että meille, sosialidemokraateille, meidän puolueellemme uskonto on yksityisasia. Ryhtymättä suoranaisesti polemisoimaan tätä opportunistista mielihpidettä vastaan Engels piti 1890-luvulla välttämättömänä esiintyä päättäväisesti sitä vastaan ei polemiikkisessa, vaan positiivisessa muodossa. Engels nimittäin teki sen ilmoituksen muodossa, varta vasten korostaen, että sosialidemokratia pitää uskontoa yksityisasiana *valtioon nähden*, muttei lainkaan itseensä nähden, ei marxilaisuuteen nähden, ei työväenpuolueeseen nähden¹²⁰.

Tällainen on Marxin ja Engelsin esiintymisten ulkoinen historia uskontokysymyksessä. Ihmisille, jotka suhtautuvat holtittomasti marxilaisuuteen, ihmisille, jotka eivät osaa tai eivät halua ajatella, tämä historia on nippu marxilaisuuden tolkuttomia ristiriitoja ja horjumisia: muka jonkinlaista „johdonmukaisen” ateismin ja uskonnon „sukoilemisen” sotkua, jonkinlaista „periaatteetonta” horjumista puoleen ja toiseen: toisaalta ultr-r-ra-vallankumouksellinen sota jumalaa vastaan ja toisaalta pelkurimainen halu „mukautua” uskovaisiin työläisiin, pelko siitä, että heidät voidaan

säikäyttää pois j.n.e. y.m.s. Anarkististen fraasitaiturien kirjallisuudesta voi löytää paljon tuon tapaisia hyökkäilyjä marxilaisuutta vastaan.

Mutta se, joka kykenee vähänkin vakavammin suhtautumaan marxilaisuuteen, syventymään sen filosofisiin perusteisiin ja kansainvälisen sosialidemokratian kokemukseen, huomaa helposti, että marxilaisuuden taktiikka uskontoon nähden on syvästi johdonmukaista ja Marxin ja Engelsin harkitsemaa, että se, mitä diletantit tai sivistymättömät ihmiset pitävät horjumisena, on välitön ja kiertämätön johtopäätös dialektisesta materialismista. Peräti virheellistä olisi luulla, että marxilaisuuden näennäinen „maltillisuus” uskontoon nähden on selitettävissä niin sanotuilla „taktillisilla” näkökohdilla, siinä mielessä, ettei haluta „säikäyttää pois” j.n.e. Päinvastoin, marxilaisuuden poliittinen linja on tässäkin kysymyksessä erottamattomassa yhteydessä sen filosofisiin perusteisiin.

Marxilaisuus on materialismia. Sellaisena se on uskonnolle yhtä armottoman vihamielinen kuin XVIII vuosisadan ensyklopedistinen materialismi tai Feuerbachin materialismi. Tämä on epäilemätöntä. Mutta Marxin ja Engelsin dialektinen materialismi menee ensyklopedisteja ja Feuerbachia pitemmälle soveltamalla materialistista filosofiaa historian alaan, yhteiskuntatieteiden alaan. Meidän on taisteltava uskontoa vastaan. Se on *kaiken* materialismin ja siis marxilaisuudenkin aakkosia. Mutta marxilaisuus ei ole aakkosiin pysähtynyttä materialismia. Marxilaisuus menee pitemmälle. Se sanoo: uskontoa vastaan pitää *osata* taistella, ja sitä varten on *materialistisesti* selitettävä joukkojen uskon ja uskonnon alkulähde. Taistelussa uskontoa vastaan ei saa rajoittua abstraktiseen ideologiseen saarnaamiseen, ei saa päätyä tällaiseen saarnaamiseen; tämä taistelu on asetettava luokkaliikkeen konkreettisen käytännön yhteyteen, luokkaliikkeen, mikä on suunnattu uskonnon sosiaalisten juurten hävittämiseen. Miksi uskonto säilyy kaupunki-proletariaatin takapajuisissa kerroksissa, puoliproletariaatin laajoissa kerroksissa sekä talonpoikaisjoukoissa? Kansan sivistymättömyyden vuoksi, vastaa porvarillinen progressisti, radikaali tai porvarillinen materialisti. Siis, alas uskonto, eläköön ateismi, perustehtävämme on ateististen katsomusten levittäminen. Marxilainen sanoo: se ei ole totta. Tuollainen käsitys on pintapuolista, porvarillisesti

rajoittunutta kulttuuriharrastelua. Tuollainen käsitys ei selitä uskonnon juuria riittävän syvällisesti, materialistisesti, vaan idealistisesti. Nykyajan kapitalistimaissa nuo juuret ovat pääasiassa *sosiaalisia*. Työvätekevien joukkojen sosiaalinen puristustila, heidän näennäinen täydellinen voimattomuutensa kapitalismin sokeiden voimien edessä, kapitalismin, joka aiheuttaa tavalliselle työväelle joka päivä, joka tunti mitä hirvittävimpiä kärsimyksiä ja tava-tonta tuskaa tuhat kertaa enemmän kuin mitkään sodat, maanjäritykset y.m. sentapaiset poikkeukselliset tapahtumat,— juuri siinä on uskonnon syvin juuri nykyaikana. „Pelko on luonut jumalia”. Pelko pääoman sokean voiman edessä, joka on sokeaa, koska kansanjoukot eivät voi sitä ennakolta nähdä ja joka proletaarin ja pienisännän elämässä uhkaa joka askelella saattaa ja saattaakin hänet „äkilliseen”, „odottamattomaan”, „satunnaiseen” taloudelliseen häviöön, tuhoon, tehden hänet kerjäläiseksi, köyhimykseksi, portoksi, tuoden nälkäkuoleman,— kas siinä on se nykyaikaisen uskonnon *juuri*, joka materialistin on ennen kaikkea ja erikoisesti pidettävä mielessä, jollei hän halua jäädä valmistavan luokan materialistiksi. Mikään valistava kirjanen ei voi hävittää uskontoa kapitalistisen pakkotyön tylsistyttämistä joukoista, jotka ovat riippuvaisia kapitalismin sokeista hävittävästä voimista,— ei voi hävittää niin kauan nämä joukot itse eivät opi yhteisesti, järjestyneesti, suunnitelmallisesti, tietoisesti taistelemaan tätä uskonnon *juurta* vastaan, *pääoman herruuden* kaikkia muotoja vastaan.

Seuraako tästä, että uskonnonvastainen valistava kirjanen on vahingollinen tai tarpeeton? Ei. Tästä ei lainkaan seuraa se. Tästä seuraa, että sosialidemokratian ateistinen propaganda on *alistettava* palvelemaan sen perustehtävää: riistettyjen *joukkojen* luokkataistelun kehittämistä riistäjiä vastaan.

Ihminen, joka ei ole syventynyt dialektisen materialismin, s.o. Marxin ja Engelsin filosofian perusteisiin, ei ehken ymmärrä (tai ei ainakaan heti ymmärrä) tätä väittämää. Kuinka niin? Alistettavako aatteellinen propaganda, tiettyjen aatteiden propagoiminen, taistelu sitä kulttuurin ja edistyksen vihollista vastaan, joka on pysynyt pystyssä vuosituhansia (s.o. uskontoa vastaan), palvelemaan— luokkataistelua, s.o. taistelua määrättyjen käytännöllisten

tarkoitusprien puolesta taloudellisella ja poliittisella alalla?

Moinen vastaväite on niitä marxilaisuutta vastaan tähdättyjä yleisiä vastaväitteitä, jotka todistavat, että marxilaista dialektiikkaa ei ymmärretä lainkaan. Se ristiriita, joka hämmentää niitä, jotka esittävät moisia vastaväitteitä, on elävän elämän todellinen ristiriita, s.o. dialektinen eikä sanallinen, keksitty ristiriita. Se, että ateismin teoreettinen propagoiminen, s.o. proletariaatin tietyillä kerroksilla olevien uskonnollisten käsitysten murtaminen, erotetaan absoluuttisella, ylipääsemättömällä rajalla näiden kerrosten luokkataistelun menestyksestä, kulusta ja ehdoista,— on samaa kuin ajatella epädialektisesti, muuttaa absoluuttiseksi rajaksi se, mikä on liikkuva, suhteellinen raja,— se on samaa kuin erottaa väkivaltaisesti erilleen se, mikä on erottamattomassa yhteydessä elävään todellisuuteen. Ottakaamme esimerkki. Olettakaamme, että tietyn alueen ja tietyn teollisuusalan proletariaatti muodostuu valveutuneesta kerroksesta — verrattain tietoisista sosialidemokraateista, jotka ovat tietysti ateisteja,— ja verrattain takapajuisista työläisistä, jotka ovat vielä yhteydessä maaseutuun ja talonpoikaistoon, uskovat jumalaan, käyvät kirkossa tai ovat jopa paikallisen papin välittömän vaikutuksen alaisina, papin, joka, olettakaamme, järjestää kristillistä työväenliittoa. Olettakaamme edelleen, että taloudellinen taistelu tällä paikkakunnalla on johtanut lakkoon. Marxilaisen on välttämättä asetettava lakkoliikkeen menestyminen etutilalle, välttämättä vastustettava päättäväisesti työläisten jakamista tässä taistelussa ateisteihin ja kristilisiin, taisteltava päättäväisesti tällaista jakoa vastaan. Noissa oloissa ateistinen propaganda voi osoittautua sekä tarpeettomaksi että vahingolliseksi — ei siltä pikkuporvarin näkökannalta katsottuna, ettei säikäytettäisi pois takapajuisia kerroksia, menetettäisi vaaleissa mandaatteja j.n.e., vaan luokkataistelun todellisen edistymisen näkökannalta, luokkataistelun, joka nykyisen kapitalistisen yhteiskunnan oloissa vie kristilliset työläiset sosialidemokratiaan ja ateismiin sata kertaa paremmin kuin pelkkä ateismin saarnaaminen. Tällaisella hetkellä ja tällaisissa oloissa ateismin saarnaaja vain valaisi *vettä* papin ja pappien *myllyyn*, sillä nämä eivät halua mitään niin kovin kuin sitä, että työläisten jakaantuminen lakkoon-osallistumisen

mukaan vaihdettaisiin jakoon, jonka perustana on usko jumalaan. Saarnaamalla maksoi mitä maksoi sotaa jumalaa vastaan anarkisti itse asiassa auttaisi pappeja ja porvaristoa (kuten anarkistit aina *itse asiassa* auttavatkin porvaristoa). Marxilaisen on oltava materialisti, s.o. uskonnon vihollinen, mutta dialektinen materialisti, s.o. sellainen, joka ei aseta uskonnonvastaisen taistelun kysymystä abstraktisesti, epäkäytännöllisen, puhtaasti teoreettisen, alati samanlaisen saarnaamisen pohjalle, vaan konkreettisesti, ottaen pohjaksi luokkataistelun, joka on *todella* käynnissä ja kasvattaa eniten ja parhaiten joukkoja. Marxilaisen on osattava ottaa huomioon koko konkreettinen tilanne ja löytää aina raja anarkismin ja opportunistin välillä (tämä raja on suhteellinen, liikkuva, vaihteleva, mutta se on olemassa), antautumatta enempää anarkistin abstraktiseen, sanalliseen, itse asiassa tyhjänpäiväiseen „revolutionärismiin” kuin myöskään siihen poroporvarillisuuteen ja opportunistisiin, mikä on ominaista pikkuporvarille tai liberaaliselle intelligentille, joka pelkää taistella uskontoa vastaan, unohtaa tämän tehtävänsä, on sovinnollinen jumalaukkoa kohtaan, ei pidä ohjeenaan luokkataistelun etuja, vaan pikkumaista, viheliäistä laskelmaa: ei saa loukata, työntää pois eikä pelotella — ja ratkiviisasta sääntöä: „elä ja anna toistenkin elää” j.n.e. y.m.s.

Mainitulta näkökannalta on ratkaistava kaikki osakysymykset, jotka koskevat sosialidemokratian suhdetta uskuntoon. Esimerkiksi, usein asetetaan kysymys, voiko pappi olla sosialidemokraattisen puolueen jäsenenä, ja tähän kysymykseen vastataan tavallisesti ilman mitään varauksia myönteisesti vetoamalla Euroopan sosialidemokraattisten puolueiden käytäntöön. Mutta tämä käytäntö ei ole syntynyt vain marxilaisuuden opin soveltamisesta työväenliikkeeseen, vaan myös Lännen erikoisista historiallisista oloista, joita ei ole Venäjällä (puhummme tuonnempana näistä oloista), joten ehdottoman myönteinen vastaus tässä on väärä. Ei saa kertakaikkisesti ja kaikkien olojen varalta julistaa, että papit eivät voi olla sosialidemokraattisen puolueen jäseninä, mutta ei saa kertakaikkisesti esittää päinvastaistakaan sääntöä. Jos pappi tulee meille tehdäkseen yhteistä poliittista työtä ja suorittaa tunnollisesti puoluetyötä esiintymättä puolueen ohjelmaa vastaan, niin me voimme hyväksyä hänet sosialidemokratian

riveihin, sillä se ristiriita, mikä on toisaalta ohjelmamme hengen ja perusteiden ja toisaalta papin uskonnollisten vakaumusten välillä, voisi näissä oloissa jäädä vain häntä koskevaksi, hänen henkilökohtaiseksi ristiriidakseen, ja poliittinen järjestö ei voi pitää tutkintoa jäsenilleen siitä, onko heidän katsomustensa ja puolueen ohjelman välillä ristiriitaa. Mutta tietysti moinen tapaus voisi olla vain harvana poikkeuksena jopa Euroopassakin, ja Venäjällä se on jo miltei mahdoton. Mutta jos esimerkiksi pappi liittyisi sosialidemokraattien puolueeseen ja alkaisi tässä puolueessa pääasiallisena ja melkein ainoana työntään saarnata aktiivisesti uskonnollisia katsomuksia, niin puolueen olisi ehdottomasti erotettava hänet riveistään. Meidän ei ole vain päästettävä, vaan erikoisesti juuri vedettävä kaikkia jumalauksensa säilyttäneitä työläisiä sosialidemokraattiseen puolueeseen, me vastustamme ehdottomasti heidän uskonnollisten vakaumustensa pienintäkin loukkaamista, mutta me vedämme heidät mukaan kasvat- taaksemme heitä ohjelmamme hengessä emmekä sitä var- ten, että he taistelisivat aktiivisesti ohjelmaamme vastaan. Me sallimme puolueen *sisällä* mielipidevapauden, mutta tiettyjen ryhmittymisvapauden säättämien rajojen puitteissa: me emme ole velvollisia kulkemaan käsi kädessä niiden kanssa, jotka aktiivisesti saarnaavat puolueen enemmistön hylkäämiä katsantokantoja.

Toinen esimerkki: voidaanko kaikissa oloissa samalla tavalla tuomita sosialidemokraattisen puolueen jäseniä sen vuoksi, että he julistavat: „socialismi on uskontoni” ja propagoivat tätä julistusta vastaavia katsomuksia? Ei. Tämä on epäilemättä poikkeamista marxilaisuudesta (ja siis myös sosialismista), mutta tämän poikkeamisen merkitys, sen niin sanoaksemme ominaispaino voi olla erilainen erilaisissa oloissa. Eri asia on, jos agitaattori tai henkilö, joka esiintyy työläisjoukon edessä, puhuu näin tullakseen paremmin ymmärretyksi, päästäkseen esityksensä alkuun, kuvatakseen reaalisemmin katsomuksiaan termein, jotka ovat kehittymättömälle joukolle tavanomaisimpia. Eri asia on, jos kirjailija alkaa saarnata „jumalanrakentamista” tai jumalanrakennussosialismia (esimerkiksi meikäläisten Lunatsharskin ja kumpp. hengessä). Samassa määrin kuin edellisessä tapauksessa tuomitseminen olisi vain saivar- telua tai vieläpä agitaattorin vapauden ja „pedagogisen”

vaikutusvapauden sopimatonta rajoittamista, samassa määrin jälkimmäisessä tapauksessa tuomitseminen puolueen taholta on ehdoton ja välttämätön. Väittämi: „socialismi on uskontoa” on toisille uskonnosta socialismiin siirtymisen ja toisille *socialismista* uskontoon siirtymisen muoto.

Siirtykäämme nyt tarkastelemaan niitä ehtoja, jotka Lännessä synnyttivät teesin „uskonnon julistaminen yksityisasiaksi” opportunistisen tulkinnan. Siihen ovat tietenkin vaikuttaneet ne yleiset syyt, jotka yleensä synnyttävät opportunistisia — työväenliikkeen perusintressien uhraamista hetkellisten etujen vuoksi. Proletariaatin puolue vaatii *valtiolta* uskonnon julistamista yksityisasiaksi pitämättä suinkaan „yksityisasiana” taistelua kansan oopiumia vastaan, taistelua uskonnollisia ennakkoluuloja vastaan j.n.e. Opportunistit vääristelevät asiaa siten, että muka *socialidemokraattinen puolue on pitänyt* uskontoa yksityisasiana!

Mutta paitsi tavanomaista opportunistista vääristelyä (mitä ei lainkaan valaistu niissä puheenvuoroissa, joita duumaryhmässämme käytettiin käsiteltäessä uskontokysymyksestä pidettävää puhetta) on olemassa erikoisia historiallisia ehtoja, jotka ovat aiheuttaneet Euroopan socialidemokraattien nykyisen, jos niin voitaneen sanoa, tavattoman välinpitämättömyyden uskontokysymykseen. Nämä ehdot ovat kahdenlaisia. Ensiksi, taistelu uskontoa vastaan on historiallisesti vallankumouksellisen porvariston tehtävä, ja Lännessä tämän tehtävän suurelta osalta suorittivat (tai yrittivät suorittaa) porvarilliset demokraatit *omien* vallankumouksiensa tai feodalismia ja keskiaikaisuutta vastaan tekemiensä rynnäköiden kaudella. Sekä Ranskassa että Saksassa on perinteellistä porvarillinen uskonnonvastainen sota, joka aloitettiin jo kauan ennen socialismia (ensyklopedistit, Feuerbach). Venäjällä porvarillis-demokraattisen vallankumouksemme ehtoja vastaavasti tämäkin tehtävä lankeaa melkein kokonaan työväenluokan harteille. Pikkuporvarilliset (narodnikkilaiset) demokraatit eivät ole tehneet tässä suhteessa meillä liian paljon (kuten luulevat „Vehin”¹²¹ vastailmestyneet mustasotniaiset kadetit eli kadettilaiset mustasotniaiset), vaan *liian vähän* Eurooppaan verraten.

Toisaalta, porvarillisen uskonnonvastaisen sodan traditio on Euroopassa ehtinyt *vääristellä* tätä sotaa spesifiikkisen

porvarillisesti anarkismilla, joka kaikesta porvaristoa vastaan tähdättyjen hyökkäystensä „raivokkuudesta” huolimatta pohjautuu, kuten marxilaiset jo kauan sitten ja moneen kertaan ovat selittäneet, porvarilliseen maailmankatsomukseen. Anarkistit ja blanquilaiset romaanisissa maissa, Most (muuten entinen Dühringin oppilas) ja kumpp. Saksassa, 80-luvun anarkistit Itävallassa kehittivät vallankumouksellisen fraseologian uskonnonvastaisessa taistelussa nec plus ultra'an*. Ei ihme, jos Euroopan sosialidemokraatit nykyään *pingoittavat* anarkistien virittämän *kielen äärimilleen*. Tämä on ymmärrettävää ja tietyissä puitteissa laillista, mutta meidän, Venäjän sosialidemokraattien, ei sovi unohtaa Lännän erikoisia historiallisia oloja.

Toiseksi, Lännessä kansallisten porvarillisten vallankumousten päättymisen *jälkeen*, enemmän tai vähemmän täydellisen uskonnonvapauden voimaansaattamisen *jälkeen*, porvarillisen demokratian ja sosialismin välinen taistelu oli jo siinä määrin työntänyt historiallisesti taka-alalle demokraattisen uskonnonvastaisen taistelun kysymyksen, että porvarilliset hallitukset *tietoisesti* yrittivät kääntää joukkojen huomion pois sosialismista järjestämällä quasi**-liberaalisen „sotaretken” klerikalismia vastaan. Sellaista oli luonteeltaan niin Kulturkampf Saksassa kuin myös porvarillisten tasavaltalaisten taistelu klerikalismia vastaan Ranskassa. Porvarillinen antiklerikalismi keinona, jolla käännetään työläisjoukkojen huomio pois sosialismista,—juuri se on edeltänyt Lännessä nykyisen uskonnonvastaiseen taisteluun kohdistuvan „välinpitämättömyyden” leviämistä sosialidemokraattien keskuudessa. Ja taaskin tämä on ymmärrettävää ja laillista, sillä porvarillisen ja bismarckilaisen antiklerikalismin vastapainoksi sosialidemokraattien on täytyntä asettaa nimenomaan se, että uskonnonvastainen taistelu *alistetaan* taistelulle, jota käydään sosialismin puolesta.

Venäjällä olosuhteet ovat kokonaan toisenlaiset. Proletariaatti on meidän porvarillis-demokraattisen vallankumouksemme johtaja. Sen puolueen on oltava aatteellisenä johtajana taistelussa kaikenlaista keskiaikaisuutta vastaan ja muun muassa myös vanhaa valtiouskontoa ja kaikkia

* — ääritimmänsyyksiin. *Toim.*

** — näennäisesti. *Toim.*

niitä yrityksiä vastaan, joita tehdään sen uusimiseksi tai perustelemiseksi uudella tai toisella tavalla j.n.e. Sen vuoksi, joskin Engels verrattain lempeästi oikaisi Saksan sosialidemokraattien opportunistisia, jotka työväenpuolueen sen vaatimuksen asemesta, että *valtio* julistaisi uskonnon yksityisasiaksi, *julistivat* uskonnon sosialidemokraattien ja sosialidemokraattisen puolueen yksityisasiaksi, — on ymmärrettävää, että tämän saksalaisen vääristelyn jäljittelemisen venäläisten opportunistien taholta olisi saanut *sata kertaa* ankaramman tuomion Engelsiltä.

Julkilausueessaan Duuman puhujalavalta, että uskonto on oopiumia kansalle, ryhmämme menetteli aivan oikein ja teki siitä siten presedenssin, jonka on oltava aina perustana venäläisten sosialidemokraattien esiintyessä uskontokysymyksestä. Olisiko ollut tarpeen mennä pitemmälle seikkaperäistämällä vieläkin enemmän uskonnonvastaisia johtopäätöksiä? Luulemme, että ei. Siitä olisi saattanut muodostua se vaara, että proletariaatin poliittisen puolueen taholta olisi liioiteltu uskonnonvastaista taistelua; se olisi voinut johtaa siihen, että olisi hävinnyt raja porvarillisen ja sosialistisen uskonnonvastaisen taistelun väliltä. Ensimmäisen velvollisuutensa mustasotnialaisessa Duumassa sosialidemokraattinen ryhmä täytti kunnialla.

Toiseksi — ja se oli sosialidemokratialle miltei tärkeintä — piti tehdä selkoa kirkon ja papiston luokkaosuudesta mustasotnialaisen hallituksen ja porvariston tukemisessa sen taistellessa työväenluokkaa vastaan — ja se niin ikään tuli kunnialla täytetyksi. Tästä aiheesta tietystikin voidaan sanoa vielä hyvin paljon, ja sosialidemokraatit kyllä löytävät, millä he voivat täydentää seuraavissa puheenvuoroissaan toveri Surkovin puhetta, mutta sittenkin hänen puheensa oli erinomainen, ja sen levittäminen kaikkien puoluejärjestöjen toimesta on puolueemme suoranainen velvollisuus.

Kolmanneksi — olisi pitänyt selittää mitä perinpohjaisemmin, mitä *oikeastaan* merkitsee teesi „uskonnon julistaminen yksityisasiaksi”, jota Saksan opportunistit niin usein vääristelevät. Valitettavasti tov. Surkov ei sitä tehnyt. Se on sitäkin valitettavampaa, että ryhmän aikaisemmassa toiminnassa tov. Belousov oli jo tehnyt tässä kysymyksessä virheen, josta „*Proletari*” ajoissa huomautti. Ryhmässä käyty keskustelu osoitti, että ateismikiista oli saattanut

ryhmässä varjoon sen kysymyksen, miten on oikealla tavalla selitettävä paljonpuhuttua vaatimusta uskonnon julistamisesta yksityisasiaksi. Emme käy syyttämään yksinomaan toveri Surkovia tästä koko ryhmän virheestä. Enemmänkin. Tunnustamme suoraan, että siihen on syypää koko puolue, joka ei ollut riittävästi selittänyt kysymystä eikä tehnyt alustavasti kyllin selväksi sosialidemokraattien tietoisuudessa sitä merkitystä, mikä on Saksan opportunisteille tehdyllä Engelsin huomautuksella. Ryhmässä käyty keskustelu todistaa, että se oli nimenomaan kysymyksen epäselvää käsittämistä eikä suinkaan haluttomuutta ottaa varteen Marxin oppia, ja olemme varmoja siitä, että ryhmän seuraavissa esiintymisissä virhe oikaistaan.

Toistamme, että yleensä toveri Surkovin puhe oli erinomainen ja sitä on kaikkien järjestöjen levitettävä. Tämän puheen käsittelyllä ryhmä todisti täyttäneensä täysin tunnollisesti sosialidemokraattisen velvollisuutensa. Toivomme vain, että puoluelehdistöön ilmaantuisi useammin kirjoituksia ryhmässä käydyistä keskusteluista, jotta lähennettäisiin ryhmää puolueeseen, tutustutettaisiin puolue siihen vaikeaan sisäiseen toimintaan, jota ryhmä suorittaa, ja saataisiin aikaan aatteellinen yhtenäisyys puolueen ja ryhmän toiminnassa.

„Proletari“ № 45,
toukokuun 13 (26) pnä 1909

Julkaistaan „Proletari“ lehdessä
tekstin mukaan